

тривалості проживання, наявності певних категорій майна, сімейними, професійними, соціальними, культурними та іншими зв'язками, наміром спадкодавця оселитися в певній країні на тривалий чи постійний строк, тощо.

Іншим характерним принципом цієї Конвенції є можливість спадкодавця обрати право для регулювання спадкового майна, хоча й з обмеженнями в рамках закону громадянства чи постійного місця проживання.

Необхідно зауважити, що деякі позитивні кроки на шляху до уніфікації колізійних норм спадкування МПП України вдається зробити. Вони зумовлені тим, що одним із результатів роботи Науково-консультативного центру приватного права СНД стала Модель Цивільного кодексу для країн СНД, прийнята Міжпарламентською Асамблеєю держав – учасниць СНД з метою гармонізації та зближення законодавства в галузі приватного права регіону Співдружності. І хоча вона має рекомендаційний характер, на її основі вже були прийняті цивільні кодекси Вірменії, Киргизька Республіка, Туркменістана, Узбекистана, Республіки Беларусь, Казахстану [2, с. 429]. Очевидно, що розробники проекту Цивільного кодексу України не нехтували вказаною Моделью і повністю перенесли її норми, що стосуються спадкування в МПП, безпосередньо до тексту проекту ЦК України (від 25 серпня 1996 р.), чим було забезпечено єдність майбутнього вітчизняного законодавства з МПП у сфері спадкових відносин із багатьма країнами – учасницями запропонованої уніфікації.

Варто звернути увагу на те, що автори Моделі ЦК для країн СНД намагалися поєднати нові підходи світового доробку доктрини і практики МПП з консервативними реаліями пострадянського цивільного простору, особливо у сфері спадкового права. Проте таке компромісне поєднання має й певні недоліки. Аналізуючи проект Цивільного кодексу України, який прямо відтворює главу "Спадкові відносини" Моделі, можна помітити, що для відносин по спадкуванню встановлюється колізійна прив'язка до закону останнього постійного місця проживання. Однак спадкодавцеві надається можливість обрати в заповіті іншу колізійну прив'язку – право свого громадянства. Безперечно, така норма, що є виразом автономії волі спадкодавця, є очевидною новелою для законодавства України, хоча вона є невиправдано обмеженою з точки зору правопорядків. Крім того, незважаючи на світові тенденції єдності спадкового статуту, проект ЦК продовжує його розбивати й

підкорювати універсальне правонаступництво двом чи більше правовим системам залежно від розташування нерухомого майна спадкової маси й наявності рухомого майна. Прив'язки питання заповідальної здатності обмежуються законом постійного місця проживання на момент укладання акта чи на момент смерті спадкодавця. І лише в питаннях форми заповіту проект, як вбачається, є досить диспозитивним, бо дозволяє обрати одне право із семи можливих.

На нашу думку така ситуація робить нагальним перегляд колізійних норм спадкування в МПП для приведення їх стану, з одного боку, до єдності з іншими країнами, а з другого – до імплементації позитивного досвіду провідних документів у галузі спадкового права.

Список література: 1. Звєков В.П. Международное частное право: Курс лекций.- М.: Изд. гр. НОРМА – ИНФРА . М. 1999.- 686 с. 2. Международное частное право: Учебник для вузов / Под ред. Н.И.Марышевой.-М.: Юрид. фирма "Контакт", "Инфра . М", 2000.- 532с. 3. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. Прохоров А.М.- 4-е изд.-М.: Сов. энцикл., 1988.- 1600 с.

Надійшла до редакції 15. 10. 2001 р.

УДК 349.42

Г.С. Корнієнко, аспірантка

Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, м.Харків

МАШИННО-ТЕХНОЛОГІЧНА СТАНЦІЯ ЯК ОДНА ІЗ НОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТОВАРОВИРОБНИКІВ АПК В УМОВАХ РИНКУ

Корінні зміни, що відбуваються в соціально-економічній системі України, зумовлюють необхідність нової стратегії й тактики не тільки розвитку аграрних відносин взагалі, а й кардинальної зміни системи матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва. На сьогоднішній день сільськогосподарська техніка опинилася в критичному стані. В Україні залишилося з невірними амортизаційним строком експлуатації всього 14611 зернозбиральних комбайнів. Тільки за останні шість років через їх нестачу, а значить і затягування строків жнив господарства втратили

40 млн. т зернових і технічних культур. За оцінками вчених і фахівців, загальні втрати сільського господарства, пов'язані з нестачею й низьким технічним станом машин, становлять: по витратах пального – 10 – 12 %, по недобору врожаю – понад 30%. Ці неотримані кошти можна було б інвестувати у вітчизняне сільськогосподарське машинобудування і відновити на 50% парк тракторів і комбайнів. Чітко вивірена національно орієнтована на техніку політика АПК, яка визначала б, скільки і якої сільськогосподарської техніки слід виробляти для поповнення машинно-тракторного парку господарств, а які машини і скільки необхідно закуповувати для забезпечення виробництва, у державі не діє.

Указ Президента України від 3 грудня 1999 р. "Про невідкладні заходи щодо реформування аграрного сектора економіки" дав селянинові право власності на землю й майно, свободу вибору використання власності та форм господарювання [4, с.4]. Однак на практиці реалізація цих наданих широких прав і свобод вибору виявилася для селянина дуже складною справою, оскільки процеси реформування відбуваються в умовах гострої економічної кризи. Аграрна сфера економіки, яка повинна бути прибутковою, фактично перетворилася на збиткову.

Неконтрольована лібералізація цін з боку держави, що проявилася у їх зростанні на промислову продукцію, за останні роки майже в 6 разів, відповідно до цін на сільськогосподарську, значно підірвала фінансову основу розвитку всього сільськогосподарського виробництва [6, с.9]. Тяжке фінансове становище спричинило катастрофічне зниження технічного оснащення села, деіндустріалізацію сільгоспвиробництва, перехід на ручну працю і примітивні технології. У селянина немає грошей навіть на придбання машин у складчину, до того ж важко домовитися про черговість використання техніки і внески на обслуговування.

Сучасну ситуацію, яка вимагає формування принципово нової системи технічного забезпечення, характеризують такі чинники, як:

1) виникнення нових організаційних форм аграрного виробництва й перехід засобів виробництва у приватну власність, що зумовлює економічніше використовувати кошти й майно сільськогосподарськими підприємствами і надає їм можливості вибору між проведенням робіт власною технікою або залученою;

2) зменшення обсягів виробництва засобів механізації й високий рівень цін на них за відсутності достатніх коштів у сільськогосподарських підприємств, що призводить до збільшення строків експлуатації наявних засобів і, відповідно, витрат на їх обслуговування;

3) загальна криза неплатежів, що обумовило зростання дебіторської і кредиторської заборгованості при одночасному зниженні обсягів виробництва валової продукції сільського господарства і зменшенні площі землекористування.

Здавалося б, порятунком для господарств могли б стати прокат або лізинг сільгосптехніки. Але ж не все так просто: надання техніки у прокат – справа надто ризикована, бо машину можуть повернути власникові в жахливому стані. Лізинг же впроваджується тільки з 1997р. та й він проблематичний через невисоку надійність погашення товарних кредитів. Тому в умовах, що склалися, одним із напрямків оновлення матеріально-технічного складу АПК і своєчасного проведення комплексу сільськогосподарських робіт у повному обсязі є створення машинно-технологічних станцій (далі – МТС), оснащених високопродуктивною технікою. Фахівці АПК згадали про досвід машинно-тракторних станцій, які існували в СРСР з кінця 20-х до кінця 50-х років і були створені для посилення технічної бази колгоспів, і вирішили, що доцільно повернутися до цієї форми матеріально-технічного забезпечення АПК [1, с.23].

Сучасні машинно-технологічні станції й механізовані загони, які надають послуги сільгоспвиробникам на договірній основі, виникли в 1994р. за сприянням комерційних і напівкомерційних структур. Перші збиральні загони були невеликі – по 2-3 комбайни. МТС зацікавилися насамперед збиранням зернових, що зумовлено тим, що зернозбиральні комбайни через свою складність і дорожнечу раніше інших машини стали недоступними для сільгоспідприємств. За свої послуги МТС брали натуроплату – зразу з поля вивозили свою частку врожаю. Збирання зернових залишається й досі найпривабливішою для МТС операцією.

Перший досвід комерційних МТС виявився вдалим. Техніка прийшла на село і використовується значно раціональніше, ніж у сільгоспідприємствах, заснованих на колективній власності. Лише за рахунок організаційних чинників (створення ремонтних бригад, концентрація автопарку, централізоване забезпечення паливом, мобільність техніки, ремонт і дрібний сервіс у польових умовах)

продуктивність техніки подвоюється, а значить і знижується собівартість обробітку гектара. У таких господарствах, як фермерські, спеціалізовані машини (оприскувачі, культиватори тощо) експлуатують кілька днів на рік. А недостатньо завантажена техніка – це невиправдані втрати для її власника. До того ж у багатьох випадках тільки МТС, будучи приватними структурами, мають шанс отримати техніку в кредит або на лізинговій основі. Комерційні структури, які виступають засновниками МТС, мають набагато більше шансів розрахуватися по кредитах із банками й постачальниками техніки. Залежно від регіону комерційним МТС дісталось від 35 – 50% комбайнів Джон Дір, що надійшли в Україну в 1996-1997 роках за американською кредитною лінією, що дозволило значно розширити мережу МТС і механізованих загонів [2, с.23].

У 2000 р. на полях України вже обслуговували понад 900 машинно-технологічних станцій і механізованих загонів. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 10 грудня 1998 р., № 1953 "Про забезпечення сільськогосподарських товаровиробників матеріально-технічними та фінансовими ресурсами" [3, с.16-19]. Міністерство аграрної політики разом із місцевими адміністраціями за активної підтримки уряду створює мережу державних сільськогосподарських машинно-технологічних станцій. Комплектація державних МТС здійснюється вітчизняною технікою через лізинговий фонд, а також технікою, закупленою за рахунок іноземних кредитів під гарантію Кабінета Міністрів України, за яку здійснюються не завжди своєчасні розрахунки. Проте, надавши державним машинно-технологічним станціям по лізингу трактори й деякі сільськогосподарські машини, Мінагрополітики іншої допомоги не забезпечило (ні обіговими коштами, ні кредитними ресурсами). При цьому основною вимогою діяльності машинно-технологічних станцій на сучасному етапі є обов'язкова оренда землі з повною сівозміною сільськогосподарських культур.

Найбільшою проблемою для державних МТС є розрахунки по договорах лізингу. Вони нині поставлені перед проблемою: або зароблені за надання послуг кошти витратити на пальне, насіння, добрива, запчастини й засів орендованих земель, або ж розрахуватися по всіх чергових платежах. Сьогодні за лізинг трактора ХТЗ вартістю 70 тис.грн. МТС необхідно розрахуватися коштами на суму майже 170 тис.грн. У такій ситуації державі доцільно було б реструктуризувати частину їх заборгованості по

лізингу або вжити заходів щодо збалансування цін на сільськогосподарську техніку з цінами на сільськогосподарську продукцію. Це надало б можливості реформувати державні МТС у підприємства ринкового типу й підвищити на цій основі ефективність їх функціонування. Такий напрям повинен бути підтриманий державою.

Яскравим прикладом правильності цього напрямку є створення у Краснокутському районі Харківської області товариства з обмеженою відповідальністю "Машинно-технологічна станція Харківського тракторного заводу – Пархомівська", шляхом об'єднання майна юридичних і фізичних осіб. Його діяльність урегульована крім, Закону України "Про господарські товариства" від 19 вересня 1991 р. [5] такими локальними нормативними актами, як-то: Статут підприємства; Установчий договір; Положення "Про первинний облік робіт в системі "МТС-ХТЗ-Пархомівська"; Положення "Про нормативну базу та первинний облік витрат палива на виконання механізованих робіт "МТС-ХТЗ-Пархомівська"; "Порядок надання послуг, робіт "МТС-ХТЗ-Пархомівська" та оформлення документів".

Послуги МТС надаються у такому порядку:

- 1) укладення договору по наданню послуг сільськогосподарського призначення;
- 2) оформлення плану-замовлення, у якому перелічуються види робіт, технологія та знаряддя для їх виконання;
- 3) надання замовником карти-характеристики полів, де наводиться перелік умов та чинників, що впливають на продуктивність агрегатів (попередник, стан поля, довжина гонів т.ін.).

Згідно з договором по наданню послуг МТС зобов'язується: провадити якісну обробку наданої замовником земельної площі; нести всі витрати, пов'язані із забезпеченням техніки паливно-мастильними матеріалами; нести всі витрати по оплаті праці робітників, які експлуатують надану техніку; провадити ремонт і технічне обслуговування техніки за свій рахунок. Доки представник МТС не ознайомиться на місці з умовами проведення робіт і з укладеним договором, роботи по наданню послуг не повинні розпочинатися. Основою для розрахунків за договором є затверджені розцінки вартості робіт по наданню послуг з урахуванням чинників, що впливають на продуктивність агрегатів. Залежно від фактичних умов праці можуть застосовуватися коефіцієнти, спрямовані на збільшення або зменшення вартості робіт і послуг, що повинно бути

зазначено в договорі. Після надання послуг складається акт виконаних робіт, у якому вказується їх обсяг і вартість і який підписується представниками замовника й виконавця.

Товариство "МТС-ХТЗ-Пархомівська", як і в інших підприємств такого типу, існує гіркий досвід, коли сільгоспідприємство не розраховується за послуги станції. Тому роботу розпочинають тільки після внесення замовником на банківський рахунок МТС попередню оплату за замовлені послуги. Серед багатьох цілей цього підприємства важливими є вирощування сільськогосподарських культур, переробка сільськогосподарської продукції, здійснення матеріально-технічного забезпечення як власного виробництва, так і інших підприємств на договірній основі.

У 2000 р. це товариство взяло землю в оренду із земель запасу й незатребуваних паїв у розмірі 950 га ріллі. Підприємство встигає обробляти не тільки орендовані землі, а й землі інших сільгоспідприємств, обсяг яких у 2001 р. становить 3000 га. Усі роботи МТС виконує сучасними тракторами ХТЗ, тому розцінки цього підприємства набагато нижчі ніж у підприємствах, які працюють з імпоротною технікою. Наприклад, оранка імпоротною технікою коштує сільгоспідприємству від 25 до 35 доларів за гектар, а така ж сама операція, виконана тракторами ХТЗ, – від 90 до 122 грн., що приблизно становить 17-23 дол. Звідси можна зробити висновок, що сільгоспідприємствам вигідніше вдаватися до послуг МТС, яка працює з технікою вітчизняного виробництва.

Отже, за допомогою МТС сільгоспідприємства можуть в установлені строки посіяти і зібрати врожай, не думаючи про забезпечення техніки паливом, мастилами, про пошук запчастин. Високий рівень агротехніки, якою комплектуються МТС, проведення оранки, сіву та збирання врожаю у стислі строки прямо впливає на досягнення більш високих показників, а значить і економічного становища підприємства.

Список літератури: 1. Арутюнян Ю., Вылцан М. Историческая роль МТС и их реорганизация. – М: СОЦЭКИВ. – 1958. – 95 с. 2. Милинський Б. Машинно-тракторна станція як бізнес // Галицькі контракти. – 1999. – №6. – С. 23-26. 3. Про забезпечення сільськогосподарських товаровиробників матеріально-технічними та фінансовими ресурсами: Постанова КМУ від 10. 12. 1998 р. № 1953 // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 50. – С. 16 – 19. 4. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 3 грудня 1999р. // Уряд. кур'єр. – 1999. – 8 груд. – С.4. 5. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991р. // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – №50. – Ст.701. 6. Руцькев Р.,

Сурженко Н. Проблеми сільгоспідприємств у період після аграрної реформи // Економіка. Фінанси. Право. – 2000. – №10. – С. 9-11.

Надійшла до редакції 30.10.2001р.

УДК 342.95

Л.П. Коваленко, асистент
Національна юридична академія України
імені Ярослава Моврого. м. Харків

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Особливе місце в системі об'єктів правової охорони природи посідає навколишнє природне середовище. Як справедливо вважає Б.В. Єрофеев, на відміну від природних і природно-територіальних комплексів, які є продуктами природи, навколишнє середовище утворюється як результат активної взаємодії суспільства і природи. [4, с. 23]. Довкілля являє собою якісно нове оточення. "олюднену природу", де елементи природного середовища органічно поєднуються з наслідками діяльності людини, зазнаючи іноді біологічних і фізико-хімічних змін, що впливають на обмін речовин у природі та на взаємовідносини між природою й людиною [9, с. 56].

Відмежовуючи оточуюче людину природне середовище від іншої природи, право має можливість підкреслити не тільки важливість, а й особливість захисту довкілля. На відміну від охорони природи в цілому захист навколишнього середовища спрямовано:

а) на забезпечення нормального обміну речовин між людиною і тими елементами природи, що складають життєву основу людства і на яких більш за все відбиваються негативні наслідки людської діяльності (повітря, вода, земля);

б) на захист самої людини від шкідливого впливу створеного нею довкілля шляхом оздоровлення місця її проживання й діяльності, нейтралізації забрудненого природного середовища (шкідливими викидами промислових підприємств, транспорту тощо), зовнішнього оточення в цілому (шуми, вібрація) та поліпшення територіальної сфери, в рамках якої протікають життя і праця людини (планування й забудова населених пунктів, раціональне розміщення підприємств, місць відпочинку, організація зелених зон та ін.);